Reconsiderarea țăranului român

În reprezentarea tradiţională, ţăranul român este perceput ca o fiinţă care a suferit din totdeauna sub povara timpului.

Enigmatic şi tăcut, îndărătnic înfipt în rădăcinile pământului şi-a creat un tărâm fabulos, un spaţiu propriu, numai de el ştiut, unde-şi duce zilele după un calendar „ciudat" cu datini şi obiceiuri nepărăsite de la naştere şi până la trecerea în nefiinţă.

Ne place să spunem că el reprezintă trăinicia neamului nostru, un glas necurmat al începutului, sacralizat în mitul mioritic, dar de cele mai multe ori topit în sărăcie şi împilări de tot felul.

Universul său ne apare insolit şi, cu logica contemporaneităţii, ne întrebam cum poate trăi într-un spaţiu atât de vetust, ferit de ,,primejdiile" contaminării modernităţii. Şi ca să-l considerăm întru-totul din altă existenţă spunem că este refractor la binefacerile progresului. Ţăranul român este deci înţeles drept un conservator care consideră efemere adversităţile timpului modern, pentru că asemeni trecutului, prezentului va trece în umbra uitării şi nu va strica echilibrul ancestral al vieţii sale.

O atare apreciere, dincolo de parfumul paseist al implicaţiilor, mi se pare încă discutabilă. Pentru cel care se apleacă asupra existenţei ţăranului contemporan încercând să-i înţeleagă coordonatele timpului său, devine tot mai clar că au intervenit o serie de noi mutaţii în plan social şi economic. Mutaţiile în plan spiritual nu au accente deosebit de patetice, dar ele sunt considerabile când ating rădăcinile. Pentru că intervine, ca urmare a impactului cu ,,civilizaţia" exprimări oarecum insolite care deconcentrează pe cercetătorul obsedat de obârşie.

Astfel cu greu putem accepta, în plan artistic, o mişcare a scriitorilor şi pictorilor naivi (?) dacă îi judecăm după criteriile cunoscute a creaţiei orale. Sau mai mult, acceptând valoarea produsului artistic ca rezultat exclusiv din materiale şi tehnici autohtone ni se pare o agresare alarmantă la adresa purităţii şi ingeniozităţii meşteşugarului popular folosirea unor tehnici şi materiale moderne.

Aici cred că realitatea se află undeva la mijloc, în sensul că trebuie păstrat arhietipul, matricea stilistică proprie spiritualităţii artistice indiferent de natura materială a produsului.

Apoi mai trebuie să vedem ce reprezintă astăzi ţăranul român în contextul societăţii. Purtător al unor valori tradiţionale de necontestat, a rămas el într-un acelaşi timp artistic, ceremonios şi calm, databil şi local prin componenţa sa liturgică sau asistăm la dispariţia în neant a motivaţiei folclorice, a diminuării dinamicii creative a ţăranului?

Ne paşte pierderea folclorului şi obligaţia de a vorbi la trecut despre veşnicia care s-a născut la sat, despre o etnoenciclopedie care a fost şi nu mai poate fi funcţională astăzi?

Luând ca model pe Lucian Blaga, care a extras din cultura orală elemente de construcţie pentru ineditul său sistem de filosofie abisală: spaţiul ondulat, matricea stilistică, sofianicul care coboară, ne dăm seama de perenitatea şi totodată actualitatea folclorului nostru. Astfel el se pliază temporal într-o formulă ereditară proprie unde habitatul spiritual rămâne în continuare judecată de valoare pentru universul ţărănesc.

În atare condiţii suntem siguri că folclorul nu moare nicioadată. El ne dă măsura gândirii şi simţirii ţăranului nostru concretizate în întreg neamul românesc din care au ţâşnit geniile universale Eminescu, Enescu, Brâncuşi ale culturii noastre majore.

Este de fapt un îndemn de ataşare definitivă la folclor, la aplecarea spre rosturile săteşti.

Condiţia materială a ţăranului a fost din totdeauna o zbatere între truda pământului şi roadele acestuia. Mâinile sale butucănoase au muncit necontenit îngrijind pământul şi vieţuitoarele date de Dumnezeu. Ţarina s-a amestecat necontenit cu cenuşa şi oasele înaintaşilor, după cum elogios spune Liviu Rebreanu, veghind întotdeauna să nu sufere carnea pământului de foame şi de sete.

Chiar dacă roadele erau bune sau rele, pământul a rămas iubirea dintâi, o fiinţă magică legată de ţăran prin mii de rădăcini. Chinuit şi obidit timp de cinci decenii de regimul comunist, furat şi crucificat în colectivizare, ţăranul român a îndurat martiriul îndărătnicit în răbdare, iar umilinţele de tot felul nu l-au îndepărtat de pământ cu tot exodul spre oraş impus de autoritatea comunistă.

Timpul nostru trebuie să fie acela al reconsiderării ţăranului român. Apropiindu-ne de cultura populară trebuie ca ţăranul să nu mai fie obiect decorativ ci subiect al orizonturilor lăuntrice, eliminând detaşarea academică a orăşenilor faţă de ţărani, socotiţi ca periferici ai societăţii, închistaţi într-un spaţiu refractar la progres.

Concluzionând, îmi vin în minte cuvintele marelui Vasile Goldiş, artizan al Marii Uniri, adresate într-o scrisoare scriitorului ţăran Paul Tărbăţiu, în 1929, care sintetizează în chip minunat dezideratul timpului nostru: „Educaţiunea e pregătirea individului pentru serviciul comunităţii şi gândul solidarităţii trebuie să pătrundă sufletul tuturor înlocuind dihonia dintre noi, fiindcă la căpătâiul mamei bolnave, toţi copiii trebuie să simtă ceea ce-i leagă prin naşterea lor şi să lepede de la sine tot ce-i desparte".

Prof. Marcel LAPTEŞ